

BIBLIOGRAFIE K DĚJINÁM MĚST

Jaromír Kubíček

Do druhé poloviny šedesátých let spadá iniciativa, která je u nás spojená s organizovanou spoluprací v oblasti regionální bibliografie. Ta se projevila v realizaci řady hodnotných projektů, když jednotlivé státní vědecké knihovny se ujalý zpracování souběžné nebo odborné tematické bibliografie ve svém správním území podle jednotných koordinovaných pokynů s cílem: zpracováním jednotlivých témat pokrýt celé území republiky. Převážně se podařilo tematické soupisy zpracovávat v relativní úplnosti a nebylo třeba se zamýšlet po roce 1989 nad případnou mezerovitostí, která by vznikla po-minutím v minulém režimu nežádoucích autorů. Tato skutečnost platí např. i o okresních retrospektivních regionálních bibliografiích, které od poloviny sedmdesátých let postupně vycházejí v edici Bibliografie a prameny k vývoji Moravy.

Přenesení excerptce do regionů má nesporně výhodu, neboť tam jsou potřebné materiály dostupné v relativní úplnosti. Snad ještě více se tato skutečnost potvrdila u těch státních vědeckých knihoven, které při sestavení spolupracovali s okresními archivy a muzei, tedy s odborníky se znalostí místních dějin. V takových případech jsou pochopitelně případné redakční zásahy nejméně žádoucí. Přesto jsme si v té době nevzali pro společné zpracování téma bibliografie k dějinám měst. Důvodem nebyla jen skutečnost, že právě mnoho historiků středověkých dějin – mediavelistů patřilo v minulé době k nežádoucím autorům, ale také poměrně značná náročnost při zpracování takového soupisu.

Se záměrem ke zpracování bibliografie k dějinám měst přišla komise pro dějiny měst při Mezinárodní společnosti historiků již v roce 1955, když si stanovila za svůj hlavní úkol bibliografické podchycení vědecké literatury k historickému výzkumu měst. Na zasedání komise ve Štrasburgu v roce 1959 přijala zásady pro sestavení této mezinárodní bibliografie k městským dějinám a v následujícím roce vyšel svazek pro Skandinávii (International bibliography of urban history, Denmark–Finland–Norway–Sweden) a Švýcarsko (P. Guyer, Bibliografie der Städtgeschichte der Schweiz). V roce 1966 vyšel v této ediční řadě svazek o britských městech (Ch. Gross, A bibliography of British municipal history) a v roce 1967 o francouzských městech (P. Dollinger–P. Wolff–S. Guenéé, Bibliographie d’histoire des villes de France).

Posledním svazkem byla bibliografie k dějinám měst v Německu (E.Keyser, Bibliographie zur Städtegeschichte Deutschland. Köln–Wien 1969). Připravovala se také bibliografie k dějinám polských měst.

Tyto bibliografie jsou zpracovány výběrovým způsobem. I když byl stanoven i formální ukazatel, totiž že zpravidla nebylo přihlíženo k pojednáním o rozsahu menším než 16 stran, bylo za kritérium pro výběr sledováno zejména hledisko přínosu pro mezinárodní bádání. Tedy spíše než pro domácí historiografii je záměr této edice seznámit se základními studii zahraniční badatele. Pojetí českého svazku bylo přesto širší, než u dřívějších svazků jiných evropských států. Především bychom to mohli ukázat na počtu zachycovaných dokumentů k jednotlivým městům. Zatím co u německé bibliografie je uvedeno nejvýše 50 a často i jediný záznam pro jednotlivá města, je soupis k městům v českých zemích početně bohatější, přesahující průměr šest záznamů na jedno město nejméně dvojnásobně. Zhruba je stanoveno, že hlavní město by se mělo vejít do počtu 200 záznamů, krajská města 100-150 záznamů, okresní 30-50 a další města maximálně 20 záznamů. Toto číselné omezování se nemusí jevit jako optimální, ale ve svém celku příznivě ovlivňuje výběr záznamů na nejvýznamnější.

Bibliografie je sestavena v obecnou část, zachycující celkové práce o dějinách měst. Takovou část s obecnými celkovými studii má vlastně každá země a po ní následují abecedně řazená města s citací literatury. Za jménem města je uveden název území a tři údaje o počtu obyvatel z průřezových let 1850, 1900 a 1991, které dovolují porovnávat velikost a růst města. Každému záznamu o literatuře ještě předchází stanovení obsahu pomocí marginálií, které usnadňují věcnou orientaci v příručce, pokud badatel hledá tematicky zaměřené studie bez ohledu na město. Podle marginálií jsou také systematicky tříděny záznamy v každém oddílu, v obecné části nebo u města; v rámci věcné skupiny je již řazení chronologické podle roku vydání díla. Jde tak o vytvoření uživatelsky příznivé, rychlé a jednoduché pomůcky.

Když jsme uvažovali v komisi regionální bibliografie při Sdružení knihoven o sestavení tohoto soupisu, obrátili jsme se na své slovenské kolegy s návrhem možné spolupráce. Podnět naše kolegy velmi zaujal a s výsledky byla seznámena odborná veřejnost na 1. slovenském knihovnickém kongresu, který se konal letos 15. května v Nitře. Národní bibliografický ústav Matice slovenské v Martině vedený Milošem Kovačkou tento podnět rozpracoval tak, aby se stal rovněž společnou prací bibliografů státních vědeckých knihoven a navíc jej rozšířil o druhou etapu, v níž by došlo ke zpracování bibliografie k dějinám obcí. Některá města pak kromě podílu na společné bibliografii počítají s rozšířením na výběrové bibliografie svého města, konkrétně byla jmenovaná Bratislava. Návodným je i záměr zpracovat kromě klasické publikace všechny údaje do bibliografické databáze.

Vydávání bibliografií je i náročnou záležitostí finanční. Pro nás se stal dobrým podnětem i slovenský přístup, když reálnost nabyla svou podobu po dohodě se Sdružením měst a obcí Slovenska. Naše Sdružení knihoven předložilo zpracovaný projekt Gratové agentuře ČR s žádostí o ediční grant a doufáme v jeho přijetí.

Dřívější tematické bibliografie se omezily na společnou metodiku, zatím co zpracování, redakce a vydání bylo již záležitostí jednotlivých státních vědeckých knihoven. Bibliografie k dějinám měst je tak vlastně první prací společnou, když vyexcerpované podklady byly odevzdány k jednotné redakci a k vydání v jednom svazku. Je na něm ještě třeba dokončit překlady názvů do němčiny, dopracovat oddíl všeobecných celkových studií a celkově lektorovat, což při čekání na grant v poklidu postupuje.